

نسبت جنسی در هنگام تولد در اوسنه‌های عامیانه‌ی استان هرمزگان

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۶/۲۰

مصطفی سعادت*

چکیده

در جمعیت‌های انسانی، «نسبت جنسی» در هنگام تولد (نسبت «پسر» به «دختر» ضرب در صد) در حدود ۱۰۶-۱۰۴ می‌باشد که توسط عوامل متعددی تغییر می‌کند. گزارش شده است که ترجیح جنسیتی، عامل عمده‌ی تغییر نسبت جنسی در برخی از کشورها می‌باشد. در فرهنگ عامیانه‌ی استان هرمزگان، شواهد متعددی از نگرش منفی قوی نسبت به زنان دیده می‌شود. هدف عمده‌ی پژوهش حاضر، بررسی ارتباط این نگرش منفی با گزارش جنسیت فرزندان در اوسنه‌های عامیانه‌ی استان هرمزگان است. در این پژوهش، نسبت جنسی در داستان‌های عامیانه با نسبت جنسی واقعی در استان مقایسه شده است. مقایسه‌ی آماری نشان داد که بین نسبت جنسی گزارش شده در افسانه‌های عامیانه (۱۰۸/۷) با نسبت جنسی در متولدین استان (۱۰۵/۰)، تفاوت آماری معنی‌داری وجود ندارد ($Z=0/206, P=0/837$). نسبت جنسی در فرزندان شاهان و شاهزادگان، ۱۰۴/۱ و در بین سایر اقشار جامعه، ۱۱۳/۵ محاسبه شد. مقایسه‌ی آماری اطلاعات نشان داد که این دو با یکدیگر تفاوت معنی‌داری ندارد ($Z=0/285, P=0/775$). بنابراین، در افسانه‌ها بین ترجیح جنسیتی موجود در جامعه و نسبت جنسی گزارش شده، نشانی از ارتباط وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: نگرش، ترجیح جنسیتی، نسبت جنسی.

۱- مقدمه

نسبت جنسی در هنگام تولد، به صورت نسبت پسر به دختر ضرب در صد بیان می‌شود. در جمعیت‌های انسانی، این نسبت در حدود ۱۰۶-۱۰۴ است؛ بدین معنی که در برابر صد نوزاد دختر در حدود ۱۰۴ تا ۱۰۶ نوزاد پسر به دنیا می‌آید (James and Grech, 2017: 50-56). مطالعات متعدد و بسیار گسترده‌ای پیرامون این نسبت در جمعیت‌های انسانی (همچنین دیگر پستانداران) و عوامل تأثیرگذار بر آن صورت گرفته‌است (Saadat, 2006: 183 & Trivers and Willard, 1973: 90-92 & James, 1987: 721-725 & Ansari-Lari and Saadat, 2002: 622-623 & James and Grech, 2017: 50-56).

نشان داده شده که در جمعیت‌های انسانی تنش‌هایی که به والدین در حول و حوش لقاح وارد می‌شود، همراه با تغییر در نسبت جنسی فرزندان است (James, 1987: 721-725 & James and Grech, 2017: 50-56). عوامل شیمیایی، فیزیکی و زیست‌شناختی می‌توانند نسبت جنسی فرزندان را تغییر دهند. برخی از این عوامل، افزایش و برخی دیگر کاهش نسبت جنسی در فرزندان را به دنبال دارد؛ مثلاً در کارگران شاغل در ایستگاه‌های تحویل سوخت که در تماس شغلی با بنزین هستند، نسبت جنسی در فرزندان کاهش نشان داده‌است (Ansari-Lari et al, 2004: 393-394) و در ساکنان شهر مسجد سلیمان (استان خوزستان) که در مناطق آلوده به گازهای طبیعی ترش زندگی می‌کنند، نسبت جنسی فرزندان افزایش یافته‌است (Saadat et al, 2002: 853). بسیاری از محققان بر این باورند تنش‌هایی که به یک یا هر دو والد وارد می‌شود، همراه با تغییر نسبت جنسی فرزندان است؛ نظیر تنش‌های روحی ناشی از جنگ (Saadat, 2011: 97-100 & Ansari-Lari and Saadat, 2002: 622-) و زلزله (Fukuda et al, 1998: 2321-2322 & Saadat and Ansari-Lari, 2004: 465 & Saadat, 2008: 835-937) یا سایر عواملی که باعث ایجاد رعب و وحشت در جامعه می‌شود (Lyster, 1974: 626-631 & Obel et al, 2007: 3009-3012).

افسانه‌های عامیانه که جزئی از فرهنگ عامه است، بسیاری از واقعیت‌های جامعه را که مردم با آن به طور روزمره برخورد داشته‌اند، منعکس می‌سازد. این افسانه‌ها همچنین در بردارنده بسیاری از خواسته‌ها و نیازهای برآورده نشده‌ی توده‌ی مردم است (تمیم‌داری، ۱۳۹۰: ۵۶). هدف پژوهش حاضر، بررسی نسبت جنسی در هنگام تولد فرزندان روایت شده در داستان‌های عامیانه‌ی استان هرمزگان است. علاوه بر آن، به بررسی تأثیر احتمالی ترجیح جنسیتی در نسبت پسرزایی به دخترزایی پرداخته خواهد شد.

۲- ترجیح جنسیتی

ترجیح جنسیتی به مفهوم تمایل خانواده‌هاست به اینکه فرزندان با جنسیت ارجح داشته باشند. پژوهش‌های متعدد نشان داده که در بسیاری از جمعیت‌های شرقی و غربی همچنین در ایران، ترجیح جنسیتی وجود داشته‌است، یا اینکه وجود دارد (Warade et al, 2014: 23-26 & Işeri et al, 2012: 165-172 & Mills and Begall et al, 2010: 77-95 & Leone et al, 2003: 69-75 & Li, 1997: 15-16 & El-Gilany and Shady, 2007: 119-128 & Sandström and Vikström, 2015: 57-71).

باورهای «توراتی» نظیر این باور که زن از یکی از دنده‌های مرد آفریده شده‌است (سفر پیدایش، ۲: ۲۳-۲۱) و اینکه این زن بوده (حوا) که مرد (آدم) را تشویق به خوردن از درخت ممنوعه کرد (همان، ۳: ۷-۱)، در برتر انگاشتن مرد و حقیر پنداشتن زن تأثیر فراوان داشته‌است. در نمادها نیز به طور کلی، پدر نماد تبار و تخمه، مالکیت، استیلا و شأن داشتن (شوالیه و گربران، ۱۳۸۸: ۱۸۰) و زن نماد نیروهای غریزی در مقابل نظام معقول نرینه معرفی شده‌است (کوپر ۱۳۹۲: ۱۹۱). در اسطوره و افسانه، تصویر پدر نماد برتری جسمی، فکری و روحی است (همان: ۷۰).

ترجیح جنسیتی باعث شده‌است که در برخی از کشورها نسبت جنسی در مقایسه با سایر کشورها تغییر نشان دهد؛ مثلاً در چین، چون پسر به دختر ترجیح داده می‌شود و چون محدودیت در بعد خانوار وجود دارد، نسبت جنسی به شدت افزایش نشان می‌دهد (Wang et al, 2001: 107-110)، این تغییر به دلیل سقط جنین‌های دختر رخ داده است. از دیرباز تاکنون از جمله فعالیت‌هایی که صورت می‌گرفته، یافتن راهی است تا بتوان جنسیت فرزند را تعیین کرد (سرشتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۷-۵۷؛ ۳۶-۴۲: Ahmadi et al, 2015).

۳- ترجیح جنسیتی در فرهنگ عامه‌ی ایران

به طور سنتی، قدرت در خانواده‌های ایرانی بین همسران یکسان توزیع نشده‌است (ساروخانی، ۱۳۸۴: ۵۰-۲۹؛ محمدی، ۱۳۹۳: ۱۳۷-۱۱۱؛ سالاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۱۴-۹۵؛ مرتضوی و پاکزاد، ۱۳۹۶: ۱۴۶-۱۱۷). ذکر این امر لازم است که این توزیع الزاماً به معنای بروز تعارضات درون خانواده‌ها نیست (مرتضوی و پاکزاد، ۱۳۹۶: ۱۴۶-۱۱۷). فرهنگ عامه، تأثیر به‌سزایی در ترجیح جنسیتی دارد. گزارش شده‌است که بین ترجیح جنسیتی و گرایش به فرزندآوری، رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد (ارجمند سیاه‌پوش و برومند، ۱۳۹۵: ۲۴-۹).

در فرهنگ عامه‌ی همه‌جای کشورمان، نگرشی منفی نسبت به زن و دختر وجود دارد. رد پای آشکار این نگرش را در بسیاری از اوسنه‌های عامیانه که در آنها مکر و حيله‌ی زنان نکوهش شده‌است می‌توان یافت (انجوی‌شیرازی، ۱۳۹۳: ۱۸-۱۱؛ بالود، ۱۳۸۴: ۱۱۴-۱۱۶ و ۱۴۲-۱۴۰). بدون تردید یکی از کارکردهای افسانه‌های عامیانه، بُعد آموزشی آنهاست (تمیم‌داری، ۱۳۹۰: ۵۷؛ ذوالفقاری، ۱۳۹۴: ۷۴). در داستان‌ها به جای اینکه مکاری و حيله‌گری نکوهش شود، داستان به گونه‌ای روایت می‌شود تا به شنونده القا شود که تمامی زنان، مکار و حيله‌گر هستند. بنابراین، آموزش داده می‌شود که جنس زن، مکار و حيله‌گر است و به همین دلیل باید مورد نکوهش قرار گیرد.

ضرب‌المثل‌ها و باورهای عامیانه، گنجینه‌ی دیگری است که می‌توان از طریق آن به نگرش توده‌ی مردم نسبت به زن و دختر پی برد (موحد و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۰-۱۰۱؛ شعبانی و صراحی، ۱۳۹۵: ۷۸-۵۷؛ جباره ناصرو و کوهنورد، ۱۳۹۶: ۱۵۲-۱۳۱). ضرب‌المثل‌های زیر از جمله مواردی است که با دقت در آنها می‌توان متوجه شد که نگرش کلی جامعه نسبت به زن و دختر چگونه بوده‌است: «پسر اصل دولت و نیک‌بختی است و دختر دل‌خوشی» (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۶۳۳)، «پسر، پادشاه است دختر، کاسه‌گر» (همان: ۶۳۳)، «زن اگر حوری بهشتی باشد، چارقش از شیطان است» (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۱۳۳)، «زن را خدا

زده، ذلیل است» (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۱۳۹)، «زن اگر با سگ در جوال کنی، ستم به سگ می‌کند» (همان: ۱۱۳۹)، «زن زن است، آنکه به زن گوش می‌دهد، از زن کمتر است» (همان: ۱۱۴۰).

به اینها باید اضافه کرد که گذشتن از میان دو زن یا دو دختر، بدشگون و عبور از میان دو مرد، خوب دانسته شده است (همان: ۶۷۹). حتی عبور زن از وسط گلّه‌ی حیوانات را آنقدر نامبارک می‌دانستند که معتقد بودند به از بین رفتن گلّه منجر می‌شود (همان: ۶۷۹). پس از تحویل سال، اگر اولین شخصی که وارد خانه می‌شود زن باشد، بدیمن دانسته شده است (همان: ۶۷۸). به خواب دیدن پسر و دختر، به ترتیب به شادی و غم تعبیر شده است (تفلیسی، ۱۳۸۸: ۱۰۹).

در نکوهش دخترزایی نیز داریم: «دختر اولاد نمی‌شود، بز ثروت» (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۹۴۸)، «زنی که دختر می‌زاید، هرگز نزاید» (همان: ۱۱۴۴)، «زن جوان خوبی است، اما حیف که دختر زاست» (همان: ۱۱۳۶)، «پسردار شدی پیوش، دختردار شدی لخت شو» (همان: ۶۳۴)، «دختر که پنج باشه، خانه باید پر گنج باشد» (همان: ۹۵۲)، «اگر آدم صاحب پسر نشود، اجاقش کور می‌ماند» (همان: ۷۶ و ۱۷۴)، «هرکس بچه اولش دختر باشد، می‌گویند ریش پدرش را سوزانده است» (همان: ۵۶۳)، «ده تا دختر دارد، به او صدقه می‌رسد.» (شعبانی و صراحی، ۱۳۹۵: ۶۷).

در فرهنگ مردم لرستان، تولد دختر را بدیمن و قدمش را نامبارک می‌دانستند. هنگامی که دختری به دنیا می‌آمد، بزرگ خانواده آب در تژگاه (آتشدان) می‌ریخت و آتش اجاق خانواده را خاموش می‌کرد (ذوالفقاری، ۱۳۹۵: ۶۷۸). در برخی از اوسنه‌های عامیانه روایت شده است که نوزاد پسر را نگه می‌داشتند و نوزاد دختر را می‌کشتند («ملک جمشید و خسرو دیوزاد» از لارک تهران، الول ساتن، ۱۳۸۶: ۸۳-۷۴؛ «قصر قدیمی» از بندرخمیر، قتالی، ۱۳۸۹: ۳۰۶-۳۰۱).

در فرهنگ عامیانه‌ی استان هرمزگان، شواهد متعددی از نگرش منفی نسبت به زنان دیده می‌شود؛ از جمله «خواب زن برعکس است» (عباسی، ۱۳۹۴: ۱۵۱؛ رستم‌نژاد دشتی، ۱۳۸۶: ۸۰)، «چه زن به زن برسد، چه خر به خاک نرم» (قتالی ۱۳۸۶: ۲۸۱)، «عقلت را به دست زن مسپار» (همان: ۴۹۴)، «مال زن، مارش بزند» (همان: ۶۱۴)، «از سه چیز بترس، دیوار کج، زن بدکاره، سگ هار» (بالود، ۱۳۸۴: ۱۴۹)، «از دو چیز پرهیز بکن، یکی زن ناهل و دیگری دیوار خراب» (عباسی، ۱۳۹۴: ۵۷)، «دزد خانه یا دختر است یا مادر» (بالود، ۱۳۸۴: ۱۴۹؛ رستم‌نژاد دشتی، ۱۳۸۶: ۸۱؛ عباسی، ۱۳۹۴: ۱۷۸)، «به اسب و زن اعتباری نیست» (سعیدی، ۱۳۹۳: ۱۲۹)، «آخرین حیلّه‌ی زن گریه است» (همان: ۱۲۹)، «زن از پهلوی چپ آدم آفریده شده است» (همان: ۱۲۹)، «کسی چشمش را ندارد، دختر هم زایید» (افشار سیستانی، ۱۳۷۰: ۲۷۶)، «اصل اصل پدر است، مادر رهگذر است» (عباسی، ۱۳۹۴: ۲۷)، «راز خودت را به زن نگو» (همان: ۱۸۷)، «زن دمپایی است، یکی جور نشد، یکی دیگر» (همان: ۱۹۵). در گذشته‌ی نه چندان دور، دختر را فرزند به حساب نمی‌آوردند (رستم‌نژاد دشتی، ۱۳۸۶: ۹۳). در هرمزگان گذشتن از میان دو زن را بد می‌دانستند (سعیدی، ۱۳۹۳:

(۱۳۲) و اگر می‌خواستند اسم زنی بگویند، ابتدا «بلا نسبت شما» می‌گفتند (سعیدی، ۱۳۹۳: ۹۳).

۴- روش‌شناسی

پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی تحلیلی است که در آن به فراوانی تولد فرزندان دختر و پسر در داستان‌های عامیانه‌ی استان هرمزگان می‌پردازد. نسبت جنسی به صورت تقسیم تعداد پسران بر دختران ضرب در صد محاسبه شد. در این مطالعه از ۲، ۴، ۱ و افسانه‌ی عامیانه‌ی گردآوری شده به ترتیب از بندرخمیر (قتالی، ۱۳۸۹: بسیاری از صفحات)، بستک (بالود، ۱۳۸۴: ۱۱۳-۱۰۹ و ۱۳۴-۱۲۳)، بندرعباس (انجوی شیرازی، ۱۳۹۳: ۱۳۹-۱۳۲؛ تاکه‌هارا و وکیلان، ۱۳۸۱: ۱۱۸-۱۱۶) و بندرلنگه (انجوی شیرازی، ۱۳۹۴-الف: ۲۷۴-۲۶۹) استفاده شد. منابع اصلی در پژوهش حاضر، قصه‌های عامیانه‌ی بستک و بندرخمیر است که به ترتیب توسط آقایان محمد بالود و سیدعبدالجلیل قتالی که از پژوهشگران بومی استان هرمزگان می‌باشند جمع‌آوری و تدوین شده‌است. پس از مطالعه‌ی هر داستان، تعداد و جنسیت فرزندان، شغل پدر و محل جمع‌آوری داستان یادداشت شد. چون تعداد فرزندان متولد شده در بستک (۱۲)، بندرعباس (۷) و بندرلنگه (۲) اندک بود، اطلاعات جمع‌آوری شده از این مناطق با هم جمع شد. در پژوهش حاضر مقایسه‌های زیر انجام شد:

الف. مقایسه‌ی نسبت جنسی در افسانه‌های بندرخمیر با افسانه‌های سایر نقاط استان هرمزگان.
ب. مقایسه‌ی نسبت جنسی گزارش شده در افسانه‌های عامیانه با نسبت جنسی واقعی در استان هرمزگان.

ج. مقایسه‌ی نسبت جنسی در فرزندان شاهان و شاهزادگان با فرزندان سایر اقشار جامعه‌ی افسانه‌ای.

به منظور دستیابی به نسبت جنسی در استان هرمزگان، از نسبت پسران به دختران متولد شده در سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۱ استفاده شد. این اطلاعات از درگاه اینترنتی اداره کل ثبت احوال استان هرمزگان به دست آمد (www.sabteahval.ir). برای مقایسه‌ی آماری نسبت‌های محاسبه شده، به منظور مقایسه‌ی دو نسبت، از آزمون آماری Z و سطح معنی‌داری ۰/۰۵ استفاده شد.

۵- نسبت جنسی هنگام تولد در اوسنه‌های جمع‌آوری شده

اطلاعات مربوط به تعداد و جنسیت فرزندان در اوسنه‌های بندرخمیر، سایر مناطق استان هرمزگان و متولدین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۱، در جدول شماره یک یادداشت شده‌است. نسبت جنسی در افسانه‌های بندرخمیر و سایر مناطق استان به ترتیب برابر با ۱۱۹/۶ و ۶۱/۵ می‌باشد. با وجود اینکه درصدهای مشاهده شده به ظاهر با یکدیگر متفاوت هستند، این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار نیست ($Z=1/389, P=0/167$). توضیح این امر لازم است که تعداد اندک تولدهای گزارش شده در افسانه‌های عامیانه‌ی گردآوری شده، باعث شده‌است تا نتوان تفاوت مورد اشاره را از نظر آماری معنی‌دار اعلام کرد. به هر حال، با توجه به اینکه بین نسبت جنسی

در بندر خمیر و سایر مناطق استان هرمزگان تفاوتی مشاهده نشد، اطلاعات به دست آمده از افسانه‌ها با هم جمع شد.

از مجموع ۱۴۴ تولد گزارش شده در افسانه‌ها، نسبت جنسی فرزندان برابر با ۱۰۸/۷ محاسبه شد. در بین متولدین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۱ استان، نسبت جنسی ۱۰۵/۰ به دست آمد. مقایسه‌ی آماری نشان داد که بین نسبت جنسی گزارش شده در افسانه‌ها با نسبت جنسی واقعی متولدین استان هرمزگان، تفاوت آماری معنی‌داری وجود ندارد ($Z=0/206, P=0/837$). بنابراین، نسبت‌های به دست آمده با یکدیگر همخوانی بسیار بالایی دارند.

جدول ۱: نسبت جنسی در واقعیت (سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۱) و در افسانه‌های جمع‌آوری شده از استان هرمزگان

مکان	تعداد پسر	تعداد دختر	کل	نسبت جنسی
استان هرمزگان*	۱۰۲۳۶۰	۹۷۴۸۵	۱۹۹۸۴۵	۱۰۵/۰
بندر خمیر	۶۷	۵۶	۱۲۳	۱۱۹/۶
سایر نقاط استان	۸	۱۳	۲۱	۶۱/۵
جمع افسانه‌ها	۷۵	۶۹	۱۴۴	۱۰۸/۷

* اداره کل ثبت احوال استان هرمزگان

۶- نسبت جنسی هنگام تولد در میان فرزندان شاهان و شاهزادگان با سایر اقشار افسانه‌ای

در بسیاری از داستان‌های عامیانه، شاهی از پدر به پسر می‌رسد («ملک محمد و شهریانو» از بندر خمیر، قتالی ۱۳۸۹: ۳۸۰-۳۷۱؛ «شاه مار» از بندر خمیر، همان: ۲۵۰-۲۴۳؛ «عقل آدمی‌زاد» از بندر خمیر، همان: ۲۸۷-۲۸۱؛ «شیرویه و سیمین عذار» از لارک تهران، الول‌ساتن، ۱۳۸۶: ۳۳۸-۲۶۳؛ «خیانت قاضی و وزیر» از کاشان، همان: ۶۷-۵۳؛ «دل‌زام و شاهزاده» از اراک، انجوی‌شیرازی، ۱۳۹۴: ب: ۱۵۸-۱۵۳؛ «ملک خورشید» از ملایر، همان: ۳۰۷-۲۹۹). در شماری از افسانه‌ها نیز شاه دارای فرزند ذکور نیست، به همین دلیل بسیار نگران و مضطرب است و در آرزوی پسری است که پس از وی بر تخت شاهی بنشیند («جان تیغ و چل‌گیس» از فشم تهران، الول‌ساتن، ۵۲-۲۱؛ «پرنده آبی» از اصفهان، تاکه‌ه‌ازا و وکیلیان، ۱۳۸۱: ۳۱۰-۳۰۶؛ «قصر مکلل الجواهر» از بندر خمیر، قتالی، ۱۳۸۹: ۳۱۵-۳۰۷؛ «بدرالبدور و قمرالزمان» از بندر خمیر، همان: ۳۳-۳۶؛ «شاه مار» از بندر خمیر، همان: ۲۴۳-۲۵۰؛ «نیمه کون اسب سوار» از یزد، انجوی‌شیرازی، ۱۳۹۳: ۳۲۳-۳۱۷؛ «شهرزاد» از ماه‌نشان، همان: ۱۷۵-۱۴۹؛ «حیله درویش» از دامغان، همان: ۲۹۸-۲۹۳؛ «لت خروسی» از شیراز، همان: ۳۰۳-۲۹۹؛ «نیمه کون» از نایین، همان: ۳۳۵-۳۲۳).

با عنایت به اینکه در این‌گونه داستان‌ها، شاه دارای فرزند پسری می‌شود و از سوی دیگر با توجه به جو مردسالاری موجود در جامعه، این فرضیه مطرح شد که احتمالاً در افسانه‌های عامیانه سوگرایی در گزارش جنسیت نوزادان رخ داده باشد. در این صورت، باید نسبت جنسی در فرزندان شاهان و شاهزادگان بیش از آن نسبت در میان سایر اقشار جامعه باشد.

در جدول شماره‌ی دو، تعداد فرزندان پسر و دختر در میان شاهان و شاهزادگان و سایر

اقشار جامعه‌ی افسانه‌ای در اوسنه‌های مورد بررسی نوشته شده‌است. نسبت جنسی در فرزندان شاهان و شاهزادگان، ۱۰۳/۱ و در بین سایر اقشار جامعه، ۱۱۳/۵ محاسبه شد. مقایسه‌ی آماری اطلاعات نشان داد که با وجود تفاوت ظاهری، این دو نسبت با یکدیگر تفاوت معنی‌داری ندارد ($Z=0/285, P=0/775$). بنابراین، در افسانه‌ها از تأثیر ترجیح جنسیتی موجود در جامعه بر نسبت جنسی گزارش شده در افسانه‌ها نشانی وجود ندارد.

جدول ۲: نسبت جنسی در فرزندان شاهان و شاهزادگان و سایر اقشار جامعه در افسانه‌های استان هرمزگان

موقعیت اجتماعی پدر	تعداد پسر	تعداد دختر	کل	نسبت جنسی
شاهان و شاهزادگان	۱۰۲۳۶۰	۹۷۴۸۵	۱۹۹۸۴۵	۱۰۳/۱
سایر اقشار	۶۷	۵۶	۱۲۳	۱۱۳/۵

نتیجه‌گیری

چون در فرهنگ جامعه نسبت به جنس مؤنث یک نگرش منفی وجود دارد، این فرضیه مطرح شد که این نگرش منفی باعث شده‌است که در روایت افسانه‌های عامیانه، سوگرایی در گزارش تولد پسر نسبت به دختر رخ داده باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که نسبت جنسی گزارش شده در اوسنه‌های عامیانه با نسبت جنسی واقعی در استان، همخوانی بسیار بالایی دارد؛ بنابراین، باید پذیرفت که با وجود داشتن نگرش منفی نسبت به دختر و دخترزایی، جنسیت فرزندان در اوسنه‌های عامیانه با سوگرایی روایت نشده‌است. باید اضافه کرد که براساس اطلاعات استخراج شده از افسانه‌های عامیانه‌ی استان هرمزگان، جنسیت فرزندان آن چنان دقیق گزارش شده‌است که به طور شگفت‌آوری با واقعیت مطابقت دارد. پیش از این نشان داده شد که گزارش فراوانی از دواج‌های خویشاوندی در افسانه‌های عامیانه با فراوانی این‌گونه از دواج‌ها در استان هرمزگان (سعادت، ۱۳۹۶: ۲۲-۲۳) و شمار دیگری از جمعیت‌های ایران، مشابهت بسیار بالایی دارد (Saadat, 2007: 38-40).

تشکر و قدردانی

این پژوهش با حمایت‌های دانشگاه شیراز انجام شده‌است.

منابع و مآخذ

ارجمندسیاهپوش، اسحق و برومند، ناهید (۱۳۹۵)، «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر گرایش به فرزندآوری در شهرداری‌های مشهد با تأکید بر سبک زندگی (مطالعه موردی زنان متأهل کمتر از ۳۵ سال)»، فصلنامه‌ی مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال ششم، شماره‌ی ۲۱: ۲۴-۹.

افشارسیستانی، ایرج (۱۳۷۰)، جزیره کیش و دریای پارس، چاپ اول، تهران: جهان معاصر.

الول ساتن، لارنس پل (۱۳۸۶)، توپوزفلی میرزا، چاپ اول، تهران: ثالث.

انجوی شیرازی، سیدابوالقاسم (۱۳۹۳)، دختر نارنج و ترنج، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر.

_____ (۱۳۹۴ الف)، گل بومادران، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر.

- _____ (۱۳۹۴ ب)، عروسک سنگ صبور، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر.
- بالود، محمد (۱۳۸۴)، فرهنگ عامه در منطقه بستک، چاپ اول، تهران: همسایه.
- تاکه‌هارا، شین و وکیلیان، سیداحمد (۱۳۸۱)، *افسانه‌های ایرانی به روایت دیروز و امروز*، چاپ اول، تهران: ثالث.
- تفلیسی، حبیب بن ابراهیم (۱۳۸۸)، *کامل‌التعبیر*، تصحیح سیدحسین رضوی برقی، چاپ اول، تهران: نی.
- تمیم‌داری، احمد (۱۳۹۰)، *فرهنگ عامه*، چاپ ششم، تهران: مهکامه.
- جباران‌صرو، عظیم و کوهنورد، رقیه (۱۳۹۶)، «جایگاه زن در فرهنگ عامه شهرستان جهرم»، دو ماهنامه‌ی فرهنگ و ادبیات عامه، سال پنجم، شماره‌ی ۱۸: ۱۵۲-۱۳۱.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۹)، *فرهنگ بزرگ ضرب‌المثل‌های فارسی*، چاپ دوم، تهران: معین.
- _____ (۱۳۹۴)، *زبان و ادبیات عامه ایران*، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- _____ (۱۳۹۵)، *باورهای عامیانه مردم ایران*، چاپ دوم، تهران: چشمه.
- رستم‌نژاد دشتی، یوسف (۱۳۸۶)، *میراث نیاکان*، چاپ اول، شیراز: ایلاف.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۴)، «زن، قدرت و خانواده: پژوهشی در جایگاه زن در هرم قدرت در خانواده»، فصلنامه‌ی پژوهش زنان، دوره‌ی سوم، شماره‌ی ۲: ۵۰-۲۹.
- سالاری، اسماعیل؛ معینی، لادن؛ سهامی، سوسن و حقیقی، حمید (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه فرهنگ مردسالاری، همسان‌همسری، با تعارضات زناشویی در بین دبیران و پرستاران زن متأهل»، فصلنامه‌ی زن و مطالعات خانواده، سال پنجم، شماره‌ی ۱۱۹: ۹۵-۱۱۴.
- سرشتی، منیژه؛ میرمیران، پروین و اجتهد، هانیه‌السادات (۱۳۹۳)، «نقش رژیم غذایی مادران در انتخاب جنسیت جنین: مطالعه مروری»، *مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران*، دوره‌ی شانزدهم، شماره‌ی ۱: ۶۷-۵۷.
- سعادت، مصطفی (۱۳۹۶)، «زدواج‌های خویشاوندی در اوسنه‌های عامیانه «بندر خمیر» و «بستک» هرمزگان»، پژوهش‌نامه‌ی فرهنگی هرمزگان، دوره‌ی نهم، شماره‌ی ۱۴: ۳۲-۲۳.
- سعیدی، سهراب (۱۳۹۳)، «بررسی باورها و عقاید عامیانه مردم هرمزگان»، پژوهش‌نامه‌ی فرهنگی هرمزگان، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۸ و ۹: ۱۳۶-۱۱۹.
- شعبانی، منصور و صراحی، محمدامین (۱۳۹۵)، «بازنمایی زنان در ضرب‌المثل‌های گیلکی (گونه/اشکورات)»، فصلنامه‌ی فرهنگ و ادبیات عامه، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۱۱: ۷۸-۵۷.
- شوالیه، ژان و کربران، آلن (۱۳۸۸)، *فرهنگ نمادها جلد ۲*، ترجمه‌ی سودابه فضایی، چاپ دوم، تهران: جیحون.
- عباسی، منصور (۱۳۹۴)، *امثال و حکم جناحی*، چاپ اول، شیراز: ایلاف.
- قتالی، سیدعبدالجلیل (۱۳۸۶)، *مجموعه ضرب‌المثل‌های مشهور بندر خمیر (هرمزگان)*، چاپ اول، شیراز: ایلاف.
- _____ (۱۳۸۹)، *هفتاد افسانه از افسانه‌های بندر خمیر (هرمزگان)*، چاپ اول،

- شیراز: ایلاف.
- کوپر، ج. سی (۱۳۹۲)، فرهنگ نمادهای آیینی، ترجمه‌ی رقیه بهزادی، چاپ اول، تهران: علمی.
- کتاب مقدس (عهد عتیق و عهد جدید) (۱۹۸۰)، چاپ؟، محل؟ انجمن پخش کتب مقدسه در میان ملل.
- محمدی، سید بیوک (۱۳۹۳)، «الگوی سنتی ساختار قدرت در برخی خانواده‌های ایرانی»، پژوهش‌نامه‌ی زنان، دوره‌ی پنجم، شماره‌ی ۲: ۱۳۷-۱۱۱.
- مرتضوی، سید خدایار و پاکزاد، شهیندخت (۱۳۹۶)، «تبیین نگرش زنان نسبت به اقتدار گرایي مردانه با استفاده از مدل پیریوردیو (مطالعه موردی، طایفه دهبالایی شهر ایلام)»، پژوهش‌نامه‌ی زنان، سال هشتم، شماره‌ی ۳: ۱۴۶-۱۱۷.
- موحد، مجید؛ عسکری چاوردی، محمدجواد و یادعلی، زهرا (۱۳۹۱)، «تحلیلی جامعه‌شناختی از ضرب‌المثل‌های زنان در شهرستان لامرد استان فارس»، زن در فرهنگ و هنر، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۲: ۱۲۰-۱۰۱.
- Ahmadi, SF; Shirzad, M; Kamali, K; Ranjbar, F; Behjati-Ardakani, Z and Akhondi, MM (2015), "Attitudes about sex selection and sex preference in Iranian couples referred for sex selection technology", *Journal of Reproduction Infertility*, 16: 36-42.
- Ansari-Lari, M and Saadat, M (2002), "Changing sex ratio in Iran, 1976-2000", *Journal of Epidemiology Community Health*, 56: 622-623.
- Ansari-Lari, M; Saadat, M and Hadi, N (2004), "Influence of GSTT1 null genotype on the offspring sex ratio of gasoline filling station workers", *Journal of Epidemiology Community Health*, 58: 393-394.
- El-Gilany, AH and Shady, E (2007), "Determinants and causes of son preference among women delivering in Mansoura, Egypt", *Eastern Mediterranean Health Journal*, 13: 119-128.
- Fukuda, M; Fukuda, K; Shimizu, T and Moller, H (1998), "Decline in sex ratio at birth after Kobe earthquake", *Human Reproduction*, 13: 2321-2322.
- Işeri, E; Gürhan, N; Ozbaş, AA and Sari, BA (2012), "Preferences for sex of firstborn child among primiparous Turkish women", *Psychological Reports*, 111: 165-172.
- James, WH and Grech, V (2017), "A review of the established and suspected causes of variations in human sex ratio at birth", *Early Human Development*, 109: 50-56.
- James, WH (1987), "The human sex ratio. Part 1: a review of the literature", *Human Biology*, 59: 721-725.
- Leone, T; Matthews, Z and Dalla Zuanna, G (2003), "Impact and determinants of sex preference in Nepal", *International Family Planning Perspectives*, 29: 69-75.

- Li, D (1997), "Preference for sons: past and present", *China Population Today*, 14: 15-16.
- Lyster, WR (1974), "Altered sex ratio after the London smog of 1952 and the Brisbane flood of 1965", *Journal of Obstetrics and Gynaecology of the British Commonwealth*, 81: 626-631.
- Mills, M and Begall, K (2010), "Preferences for the sex-composition of children in Europe: a multilevel examination of its effect on progression to a third child", *Population Studies (Camb)*, 64: 77-95.
- Obel, C; Henriksen, TB; Secher, NJ; Eskenazi, B and Hedegaard, M (2007), "Psychological distress during early gestation and offspring sex ratio", *Human Reproduction*, 22: 3009-3012.
- Saadat, M and Ansari-Lari, M (2004), "Sex ratio of birth during wartime and psychological tensions", *Human Reproduction*, 19: 465.
- Saadat, M; Ansari-Lari, M and Bahaoddini, A (2002), "Sex ratio at birth in Masjid-i-Sulaiman (Khozestan province, Iran)", *Occupational Environmental Medicine*, 59: 853.
- Saadat, M (2006), "Change in sex ratio at birth in Sardasht (north west of Iran) after chemical bombardment", *Journal of Epidemiology Community Health*, 60: 183.
- . (2008), "Decline in sex ratio at birth after Bam (Kerman Province, Southern Iran) earthquake", *Journal of Biosocial Science*, 40: 935-937.
- . (2011), "Declined sex ratio at birth in Fallujah (Iraq) during Iraq war with Iran", *EXCLI Journal*, 10: 97-100.
- . (2007), "Consanguinity marriages in Iranian folktales", *Community Genetics*, 10: 38-40.
- Sandström, G and Vikström, L (2015). "Sex preference for children in German villages during the fertility transition", *Population Studies (Camb)*, 69: 57-71.
- Trivers, RL and Willard, DE (1973). "Natural selection of parental ability to vary the sex ratio of offspring", *Science*, 179: 90-92.
- Wang, Y; Liang, J; Wu, Y; Zhu, J; Miao, L; Zhou, G and Dai, L (2001). "[Analysis on the sex ratios at birth for deliveries in hospitals in China from 1987 to 1992]", *Hua Xi Yi Ke Da Xue Xue Bao*, 32: 107-10. Chinese.
- Warade, Y; Balsarkar, G and Bandekar, P (2014). "A study to review sex ratio at birth and analyze preferences for the sex of the unborn", *Journal of Obstetric and Gynaecology of India*, 64: 23-26.

Sex ratio at birth in folktales of Hormozgan province (Iran)

Mostafa Saadat¹

Abstract

In human populations, sex ratio at birth (ratio of males to females x 100) is about 104-106, which affect by several factors. It has been reported that "sex preference" is the main factor for changing in sex ratio in some countries. There are some evidences in folklore of Hormozgan province (Iran) that revealed a strong negative attitude against females. The main aim of the present study was to investigate the relationship between the negative attitude about females and reporting sex ratio at birth in folktales of Hormozgan province. In the study the sex ratio at birth of offspring in folktales of Hormozgan province was compared with the actual sex ratio. The sex ratios in folktales and live births were estimated 108.7 and 105.0, respectively. There was no statistical significant difference between these two rations ($Z=0/206$, $P=0/837$). The sex ratio among the offspring of Kings and general population in folktales were estimated 103.1 and 113.5, respectively, which showed no significant difference ($Z=0/285$, $P=0/775$). Therefore, there is no evidence for association between sex preference and reported gender of offspring at birth in folktales.

Keywords: Attitude, Sex preference, Sex ratio.

1. Department of Biology, College of Sciences, Shiraz University.